

Lojze Zupanc:

P A P I R

Končno se tej snovi, t. j. mešanici celuloze, kaolina, galuna in kolofonije dodajo še barvila. Seveda se tudi ta prej zmeljejo v vlakna. Ta barvasta vlakna se zlasti dobro vidna v konceptnem papirju. Papir sam ni nikoli čisto bel, ker se papirnata gmota zmerom več ali manj pobarva. Belina papirja vleče vedno na modro, zeleno, sivo ali rumeno. Ta barvni odtenek dajejo papirju papirni kaši primešane barve.

Iz tako pripravljene gmote šele nastane v papirnem stroju papir.

Papirni stroj je učeno in zapleteno sestavljena priprava z mnogimi mrežami, valjarji, siti, stiskalnicami, likalniki, hladilniki itd. Ves stroj je dolg kakih 30 m.

Ko priteka po posebnih ceveh v vodi raztopljena papirna gmota v papirni stroj, plava celuloza z dodatkom polnil prav za prav v vodi kakor tanka plast smetane. Toda ta zmes papirne gmote in vode je tako redka, da je voda komaj za spoznanje kalna.

Papirni stroj ima sedaj nalogo, da papirno gmoto ali v vodi raztopljeno papirno kašo polagoma vodi odzema. To se pravi, da jo mora polagoma ločiti od vode, v kateri je raztopljena, razpuščena. To se dogaja takole:

Ko pride voda z razpuščeno papirno gmoto v papirni stroj, priteče po ceveh najprvo v dolgo kad. Dno te kadi je izdelano iz bakrene mreže, spletene na gosto kakor sito. Razumljivo, da takšno luknjičasto dno propušča vodo, ne pa papirne snovi, ki ne more pronicati skozi gosto sito, ampak teče po njem dalje. Res je sicer, da je potlej papirna snov še zmerom zelo redka, vendar ji sito odvzamejo zmerom več vode. Pri tem se tu pa tam v snovi tvorijo včasih tudi nekakšni svaljki papirne gmote. Ti svaljki bi seveda kvarili gladino papirja, zato jih sprosti odstranjujejo posebne priprave.

Snov, očiščena svaljkov, priteče medtem že na drugi konec dolge kadi. Takrat je že precej gosta. Je nekako podobna prav redko skuhanemu škrobovemu lepivu. V takšnem stanju pripilava papirna gmota iz kadi s sitastim dnom na razgrnjeno in napeto polst (klobučevino). Skozi polst takisto pronica voda in papirna gmota postaja zmerom gostejša, ker izgublja zmerom več vlage. To zgoščevanje papirne gmote pospešujejo še srkalne naprave, ki so nameščene pod polstjo in so sestavni del papirnega stroja. Srkalne naprave na brezračni prostor (vacuum) srikajo vlago sproti iz polsti in iz papirne gmote, ki se pretaka po polsti.

Sedaj je papirna gmota že toliko gosta, da pride lahko med valjarje. Najprej pride med segrete kovinske valje, ki papirno gmoto suše. Hkrati pa v to tanko plast gmote, ki je že podobna mokremu papirju, vtisnejo posebne priprave, nameščene na valjih, vodni znak. To je v papir vtisnjeno znamenje, ki napravi v odtisku papir tanjši in prozornejši. Te vodne znake je na ploskvi papirja težko opaziti. Dobro pa so vidni, če pogledamo skozi papir, kadar ga obrnemo proti svetlobi.

»Pa zakaj so vodni znaki v papirju? Ali so potrebni?« je vprašal čevelj.

»Potrebni,« je pritrdil papir. »Potrebni zato, ker se po njih spozna tovarna, ki je papir izdelala. Vsaka papirnica ima namreč za svoje izdelke poseben vodni znak. Nekakšno zaščitno znamenje. Kupcu papirja, ki je v papirni stroki veččak, zadostuje, če pogleda kakšen vodni znak ima papir in že ve, v kateri tovarni je bil papir izdelan. Pri boljšem papirju, ki ga uporabljajo za tiskanje bankovcev in vrednostnih papirjev (menic, srečk in tako dalje), pa papirnice po naročilu lahko namestijo v kovinske valje posebne znake, ki se med izdelovanjem papirja vtiskajo v papir. Na ta način

je vrednostni papir zaščiten pred ponarejevanjem.«

»Pa zakaj se imenuje vodni znak?« se je oglasila radovedna limona.

»Zato, ker ga papirni stroj vtisne v papir že takrat, ko je ta še voden, reče tako rekoč...«

Brž se je oglasil še čevelj: »Oho, sedaj pa razumem, zakaj je učitelj moj prejšnji lastnik, zmerom pogledal vsak bankovec proti svetlobi! Če je opazil, da ima bankovec vodni znak, prosojno znamenje s kraljevo glavo, ga je vselej zadovoljno preganil in spravil v žep. No, lahko je bil dobre volje! Bil je pač prepričan, da ima v žepu pravi in ne ponarejeni bankovec.«

»Tako je,« so dejale nazadnje še saje. Potlej pa so se obrnile k papirju lepo povedal, povej nam še, kdo je bil ter vprašale: »Ko si nam že vse tako tisti prebrisanec, ki je izumil vodni znak!«

Papir je malo pomislil, zatem pa odgovoril: »Prvi vodni tisk ali vodni znak je naredil italijanski izdelovalec papirja Fabiano. Ta izum se mu je posrečil že leta 1282. Pa poslušajte sedaj, kaj se je nadalje godilo s papirno gмотo v papirnem stroju:

Ko je bil torej vodni znak v papir že vtisnjen, je romala plast mokrega papirja dalje, dokler ni prišla med valjarje, ki so neke vrste stiskalnica. To sta dva valjarja, ki se drug vrh drugega vrtita okoli svoje osi. Zgornji valjar je na površini prevlečen z gumijem, spodnji pa ima površino obloženo s plastjo gladkega kamna. Ko pride mokremu papirju podobna snov med njiju, jo valjarja stiskata. Vlakenca papirne gмотe so se na kemičen način že preje spojila, stiskalnica pa papir gladi. To glajenje se ponavlja še potem, ko teče papir preko valjev, ki so obloženi s polstjo. Polst namreč papir najlepše gladi.

Tako se torej papirna gмотa, ki spočetka priteka na papirni stroj z veliko količino vode vred, na sitastih in polstenih podlagah polagoma zgoščuje, oddaja pri tem vodo in se med številnimi valjarji papirnega stroja spreminja v papir. Če bi se nepoučen človek vstopil pred papirni stroj, bi bil po pravici začuden, ko bi videl, kako na enem kraju priteka v stroj tekoča papirna gмотa, na drugem pa zapušča stroj že skoraj povsem izdelan papir.

Dokler je papirni stroj v obratu, se papir brez presledka ovija med tekočimi valji. To se vidi tako, kakor da bi porinil med vrteče in dotikajoče se valje dolgo rjuho, ki ji ni konca. Seveda pa teče ta ponjava skozi papirni stroj nazadnje še skozi sušilne valje ali bobne. Ponjava papirja je široka več ko meter. Sušilnih valjev pa ima papirni stroj 32. Vsi so prevlečeni s polstjo, da lahko med sušenjem papir tudi gladijo. To pa še ni konec poti skozi papirni stroj. Preden papir zapusti papirni stroj, se ovija še okoli kovinskih valjev, ki so razgreti s paro. Ti kovinski valji papir prav za prav docela osuše. Da pa se papir ne zažge, so pod vročimi kovinskimi valji nameščeni tako zvani hladilni valji, ki papir sproti ohlajajo. Ti hladilni valji so votli, skoznje pa venomer teče mrzla voda.

Ko je to delo opravljeno, gre papirna ponjava še med gladilne valje, ki so nekakšni likalniki za papir. Pod gladilnimi valji pa se vrte valji s prevlečeno vlažno polstjo. Namen teh je, da papir sproti vlažijo, da se likanje lepše izvršuje. Likanje papirja se imenuje z drugim izrazom tudi satiniranje ali satinaža.

Sele potem, ko je opravljeno tudi to delo, lahko rečemo, da je papir gotov. Popolnoma gotov pa le še ni. Posebno papir boljše vrste mora še nekajkrat skozi razne druge stroje, ki ga ponovno gladijo in likajo, da je njegova površina brezhibna.

Kakor hitro papir zapusti papirni stroj, se obenem že navija v zvitek ali balo. Takšne bale časopisnega papirja kupujejo od papirnic zlasti tiskarne. Tudi jaz sem košček, izrezan iz takšne bale.«

Papir na smetišču je utihnil in se zamislil.

Kmalu pa je čevelj pretrgal tišino.

»Lepo si nam vse to povedal in razložil,« se je obrnil k papirju in ga pohvalil. »Vendar bi po tvojem pripovedovanju sklepal, da izdelujejo papirnice samo časopisni papir. Ko pa sem še z učiteljem hodil v šolo, sem tamkaj videl različne vrste papirja.«

»Prav imaš,« je odgovoril papir. »Zgodba o papirju še ni končana. Nisem vam še povedal vsega. Poslušajte torej dalje:

(Dalje pripodajite)

Zadnji april

Prvega aprila radi potegnemo znanke in prijatelje. Vendar šale ne smejo biti take, da bi spravile koga v nesrečo ali škodo. Po mnogih krajih velja običaj, da si tudi za zadnjega aprila pripovedujejo potegavščine.

Danes popoldne, ko imate zaradi nedelje gotovo namen, da stopite do sosedovih, pa jim le zagodite kako šegavo...

Kdor bo zvedel za kako prav imenitno zadnjeaprilsko šalo, pa nam jo naj sporoči.

Manica:

Mleko v razbiti posodi

Cigan pride z loncem v roki h kmetu in ga zaprosi:

»Zlati očka moj! Če imaš srce v prsih, daj mi par kapljic mleka. Revez sem, da se Bogu smili. Žena mi leži bolna in otroci so lačni. Očka dobri, očka zlati, daj no, daj!«

Kmet prosilca nič kaj prijazno ne pogleda, kajti ciganovi obiski z vsakovrstnimi prošnjami so bili zadnje čase

skoro na dnevnem redu. Pa ker je bil tisti dan še precej dobre volje, se s ciganom malo pošali:

»Mleka ti dam le, če prkdeš ponj s razbito posodo.«

Razbita posoda seveda ne drži mleka. Zato je ta opazka dala razumeti tako, da je danes vsaka prošnja zaman.

Ali cigan ne obupa in ne odjenja. Parkrat se počehlja po svoji kuštravi glavi, nato pa ponižno vpraša:

»Čuj, ti zlati, dobri očka! Ali naj bo tista razbita posoda lesena, pločevina-sta ali drugačna?«

»Vseeno, iz katere koli tvarine je. Radi mene je lahko pozlačena,« se norčuje kmet. »Samo razbita mora biti, tisto pa!«...

»Dobro, ljubi očka!«

Cigan gre in se skoro vrne. V rokah prinese veliko zrelo bučo, katero vrže pred kmetom s tako močjo ob tla, da se razpoči na dvoje. Nato urno izmeče iz ene polovice vse peške in se obrne k gospodarju:

»He, he, očka! Razbita posoda je že tu. Ker vas poznam, vem, da boste mož-beseda in mi dali mleka!«

Kmetu je ciganova zvitost tako všeč, da mu brez oklevanja napolni polovico buče s sladkim mlekom.

Kako porabim prosti čas

Podstavke za kozarce, skleda in slično

Če prineseš komu kozarec vode, denes spodaj krožnik. Tudi skledo prinese gospodinja na krožniku, zakaj vro-

1.

ča skleda se sicer prime prepleskane mize ali pa zamaže prt. Marsikje pa denejo pod skledo in krožnike lično

izdelane lesene podstavke. Take podstavke lahko napraviš sam in mama jih bo gotovo vesela.

Vzemi tenko desko, lepo jo postruži, oblika in velikost je lahko poljubna. Na desko nariši lep okrasek ali kake cvetlice. Spreten risar bo risal kar po spominu; tisti, ki pa ne zna tako dobro risati, lahko kakšno sliko posname po vzorcu. Cvetlice ali okrasek je treba potem pobarvati z navadnimi vodenimi barvami. Da se barve ohranijo sveže in da vzorec sčasoma ne izgine, je treba desko prevleči z lakom, ki ga dobiš za mal denar v vsaki trgovini barv. Deske ne smeš preje uporabiti, dokler se lak ne posuši. Po daljši vežbi boš izgotovil zelo lične podstavke. (Glej sliko 1).

V kuhinji so potrebni praktični zložljivi podstavki. Izreži nekaj deščic, dolgih 30 do 50 cm, širokih 1 do 2 cm,

Pobarvaj jih v dveh poljubnih barvah

Matija Belec:

Lisičja modrost

Nekega lepega spomladanskega dne se je prikradla v bližino velikega kmetijskega domovanja lisica. Pogreznjena vase je razmišljala, kako bi prevarila kmeta, če bi jo opazil. Že je imela rešilno misel v glavi. Nasmehnila se je, pomežiknila v sonce in zazehala.

Na plotu, nekaj korakov od nje, je zapel tedaj petelin. Lopnil je s krili, zakikirikal ter se ponosno ozrl naokrog. Lisica je stala za oglom drvarnice, da je ni mogel videti. Z očmi je premerila razdaljo, izračunala, da je z nekaj skoki pri petelinu, in na račun svojega tako lahkega uspeha se je že široko obliznila z jezikom. Nesreča pa je hotela, da je prav takrat prišel od nekod domači hlapec. Lisica se ga je sicer ustrašila, ali naglo se je zbrala, se priklonila in vprašala:

»Koliko pa stane ta petelin?«

»Ne vem, ker ni moj,« ji odvrne hlapec ter se prevejano nasmehne. »Pač pa lahko nekoliko počakaš, če si resen kupec,« ji pravi. »Gospodar mora priti vsak čas s polja. On ti že pove ceno.«

In res je med tem prišel po cesti gospodar. Lisica je bila nekoliko v zadregi, kajti ni bila pripravljena na razgovor. Menjala je z nogami, jecljala, končno pa je vendar ponovila svoje vprašanje tudi gospodarju.

»Pa že dolgo trguješ s kokošmi?« jo je vprašal in premišljeval, kako bi prišel do puške.

»Ne dolgo, ne še dolgo,« se ji je zatikalo. »Par dni. Prosili so me, pa sem privolila. Saj ni prida zaslužka, alj toliko je le, da se pošteno živi.« Nerodno ji je bilo. Slutila je, da kmet nekaj snuje.

»Prodajanje kokoši prav za prav ni

in jih potem prelakiraj. Nato vzemi kos voščenega platna, kakršnega rabiš v kuhinji za pregrnjenje mize, ki naj bo tako dolg, kakor so dolge deščice in tako širok, kolikor merijo vse deščice, če jih zložimo drugo poleg druge. Nepobarvano stran deščic namaži s klejem in jih prilepi na kosmato stran voščenega platna. Med deščicami naj bo 2 do 3 mm presledka. Tako dobiš zložljiv podstavek. (Glej sliko 2.)

moja stvar, ampak gospodinja,« reče kmet in stopi v hišo.

»Počakaj malo!« ji je naročil.

Lisica se je razveselila.

»Tu posedim in pokadim pipo tobaka,« je dejala radostno in pomežiknila kmetu. Ko je pa ta odšel in se je hlapec muzal ob plotu, je stisnila svoj rep k zemlji in se pognala čez dvorišče.

Pes je bevsknil ter skočil za njo, a bil je na verigi in je ni dosegel.

Hlapec jo je poskušal zadržati. Klical je za njo, naj vendar počaka, ker se ji obeta izvrstna kupčija, ali ni ga poslušala. Zbežala je na sosedni grič, sedla in opazovala.

Videla je, kako previdno je prišel kmet iz hiše. V roki je držal list papirja, kot bi si bil nanj napisal petelinovo ceno, ob hlačnici pa je stiskal puško.

»Pa ni poceni ta petelin!« je menila lisica in zazebljo jo je do kosti.

»Fi-i-i-i-u!« je zažvižgala na svojem gričku, pomahala kmetu s tace in rekla:

»Tu sem! — Imam namreč navado, da se pogovarjam iz daljave. Koliko ceniš petelina?«

Kmet se je zvito nasmehnil, se obrnil, stisnil puško za hrbet meneč, da je lisica še ni videla in hotel iti proti njej.

»Ostani, kjer si, se bova že sporazumela! Ker pa sem nekoliko naglušna, bi bilo dobro, če nama služi nekdo za posredovalca. Dvomim, da bi razumela tvoj glas,« mu je zaklicala. »Racak naj prinese tvoj listek s ceno do one gale drevesa. Tam ga potem pusti, jaz se pa že potrudim do tja. Da račjega mesa ne jem, ti je znano. Gre mi za

pošteno kupčijo. Hočem le petelina.«

Kmet je ujel racaka, mu dal v kljun listek ter ga napotil h drevesu. Hotel ga je žrtvovati, samo da mu pride na strel lisica, zakaj bil je prepričan, da bo čampnila po njem, takrat ji bo pa že podkuril. Pripravil je puško na strel.

»Stopi še za stopinjo, lepotec, da pokažeš kmetu svojo srčnost!« je lisica prigovarjala racaku. Krasotec si, res, toda srčen bržkone nisi. Hlapčevsko krl imaš v sebi. Kar ti je zapovedano, to izvršiš, več pa ničesar.«

Racak je dvignil glavo, pihnil skozi

kljun in s dolgimi koraki gagal mimo drevesa proti lisici. Tisti hip je pa lisica zaklcala kmetu:

»Poglej! Žrebica se ti je odtrgalal. Proti cesti je zbežala.«

Kmet se je okrenil ter zaklcal hlapcu, naj steče za žrebico. Trenutek pa je že izrabila lisica. Pognala se je na racaka, ga stisnila med čeljusti, se obrnila, pomahala prepadenemu kmetu z repom v slovo in odbežala v gozdove. Listek s ceno za petelina pa je pustila v sadovnjaku, da bi si ga kmet lahko zataknil za klobuk...

Majsko pismo „Mladim Jutrovčkom“

Majnik je najlepši mesec vsega leta. Kamorkoli nam seže oko, vse je že zeleno, vsepovsod je mlado, sveže cvetlje.

Tudi v naših srcih se obnavlja pomlad. Majnik je posvečen našim mamicam, najdražjim bitjem, kar jih ima vsak otrok.

Po mnogih, mnogih šolah; v pre mnogih naših sokolskih in drugih društvih proslavljamo mamice na materinskih akademijah. Mladina deklamira, telovadi, prepeva in se uči igrice, da počasti z njimi svoje mamice, pa seveda tudi očete.

Ob nastopu prekrasnega majnika se obračamo z malo prošnjo na naše male čitatelje.

Poizkusite, kako se boste tudi v dejanju obdolžili svojim mamicam in očetom. Vsako jutro, ko se prebudite, pošelite svojim staršem, pa tudi bratcem in sestricam in vsem ostalim »Dobro jutro!«.

Ko se vrnete iz šole, ob vstopu pozdravite veselo: »Dober dan!«.

Tudi zvečer, ko ležete k počitku, se poslovite s pozdravom!

Vemo, da mnogi, mnogi naši mali »Jutrovčki« tako že dolgo delajo. Vendar, danes se obračamo še na pozabljivce.

Kadarkoli se vračate s sprehoda, utrgajte cvetko, pa jo prinesite v pozdrav s travnika svojim mamicam in recite: Mamica, tola pa je pozdravček zate!

Mamica bo hvaležna ob tolikšni pozornosti.

Kljub vabljeni naravi pa ne smemo pozabiti na šolske dolžnosti. Konec šolskega leta trka na duri. Zberite vse svoje moči, da bo letni uspeh čim lepši. Ob dobrem spričevalu bodo zadovoljni starši, sorodniki, vaši učitelji in učiteljice. Najbolj pa seveda samil! Kako prijetnejše bodo zadišale počitnice, ko bo spričevalo v redu. Vsak naš učenec in dijak se bo lahko zadovoljno potrkal na prsi in rekel: »Svojo dolžnost sem pa le storil!« ...

Prav sedanji čas zahteva, da je vsako do junak na svojem mestu.

Tudi vi, ki ste še mladi, se pripravljate na izpolnjevanje dolžnosti že v mladih letih.

Jutrovčki pišejo

DRAGI STRIC MATIC! TAKOJ ZJUTRAJ, KO BO MAMICA ODPR-LA OČKE, JO BOM VROČE, VRO-ČE POLJUBIL NA USTA IN JI BOM REKEL — MAMICA, TA POLJUBČEK NAJ TI BO DARILO ZA MATERINSKI DAN. TE POZDRAV-LJA

JANEZ BULC, UČENEC I. RAZREDA NA MIRNI.

Dragi stric Matic! Danes Ti prvič pišem in Te lepo prosim, ne vrzi mojega pisma v požrešni koš. »Mlado Jutro« zelo rada prebiram. Dragi stric, zelo rada bi Te poznala. Ali imaš kaj pleše na glavi in sivo dolgo brado? Prosim, daj se slikati in pošlji sliko meni. Še enkrat Te prosim, ne vrzi mojega pisma v koš. Drugič Ti kaj več pišem. Pristrčen pozdravček!

Kocijančič Sonja, uč. I. raz. viš. lj. š. pri Sv. Jakobu v Ljubljani.

Dragi stric Matic! Danes se tudi jaz udeležim Tvojega novega natečaja. Samo bojim se, da mi pisma ne odklo-niš ali vržeš v koš. Opisati ti hočem Ormož. Mesto leži kraj reke Drave. V mestu ni posebnih znamenitosti. Nedaleč Ormoža se razprostirajo nizki vinski grički: Hum, Pavlovski vrh, Jeruzalem, Svetinje, Sv. Miklavž. Čez ljutomerske gorice prideš v Radgono, kjer je meja sosedo Nemčije. Vse tu prebiva trden slovenski rod ter z ve-seljem in trudom obdeluje svojo zem-ljo. Kriza ni prizanesla tudi tem prid-nim ljudem. Posebno so prizadetj vi-ničarji, ker ne dobijo dela, zato njih-ovim otrokom večkrat zmanjka kruha. Pridite k nam na izlet, dragi »Jutrov-čki« sedaj v mesecu maju, ko se bo-hoti narava, vsa v bujnem cvetju in zelenju, ali pa v jeseni, ko je zrelo grozdje. Ne bo vam žal, saj se boste sami prepričali in spoznali, kako je lep ta obmejni pas naše prelepe domo-vine Jugoslavije. — Te pozdravlja

Metoda Jeras, učenka III. raz. v Ormožu.

Dragi stric Matic! Danes se ti prvič oglašam in se že kar tresem, če boš vrgel moje pismo v požrešni koš, ki nima nikoli dna. Torej odločil sem se, da ti napišem o svoji mami, ka-

tero imam rad. Kako sladka je beseda mati, to Ti sam veš. Pomislimo, kako ima mati rada svojega otroka, kako skrbi zanj, da se mu kaj ne pripeti in kako je vesela, ko čuje prvič besedico »mama«. Ko je bil otrok morebiti bo-lan, koliko dni in noči ni zatisnila oči, samo skrbelo je, da bi bil čim prej zdrav in čil. Mi otroci ne bomo mogli nikdar povrniti njenih dobrih del, ki jih je storila za nas. — Pozdravljam vse Jutrovčke in Tebi, dragi striček, lep pozdravček.

Kavčič Ladislav, uč. IV. raz. nar šole Sp. Polskava, p. Pragersko.

SMOLA NA POTI V ŠOLO

Kako rad bi še ležal v topli poste-lji. Pa ura beži in pravkar je močno zadržala. Grem v kuhinjo, danes se prav počasi vrtim in spravljam skupaj svoje šolske potrebščine.

V tistem pogledam na uro. Joj, jejl! Kazalci kažejo pet minut čez tri četr-t na šest. Čez deset minut odhaja že vlak proti Črnomlju.

Popustim zajutrk in bežim, kolikor me nesejo noge.

Ko dospem na postajo, ugledam še zadnji vagon, vlak pa že krepko puha proti Črnomlju. Tedaj je priteklo na postajo še nekaj drugih sotrpinov. Zgrozili so se vsi, ker nam je vlak od-šel tik pred nosom. Morda pa je danes vlak odpeljal popreje, kakor mu je ukazano? Stopilj smo v krog in se posvetovali, kaj naj storimo. Ni kaza-lo drugega, kakor da smo se odločili za pešpot do Črnomlja. Spotoma smo uganjali razne burke, tudi peli smo. Dovolj časa smo imeli. Saj je pot dol-ga dobri dve uri.

V šolo smo stopili prav tedaj, ko se je pouk začel.

Nekateri smo prišli v šolo celo brez nalog, kajti smo jih hoteli napisati pred pričetkom šole, ko čakamo v Čr-nomlju na pouk. Opravičili smo se in povedali za nezgodo, ki nas je zadela. Vse se je srečno izteklo.

Vpraševali pa smo se žalostno, če-mu vozi vlak tako zgodaj, če se pa pričanja šola ob 8. uri. Koliko ur iz-gubimo na spanju.

Moja mlada glava ne zna najti od-govora. Prav pa bi bilo, ko bi se hotel

gospod Vozni Red oziratu tudi na nas šolarje. Oj, to bi mu bili hvaležni.

Pogačnik Slavko, dijak II. razr. mešč. šole v Črnomlju.

POT V SOLO

Kaj prepevaš kos mi črni,
da pomlad zdaj grel
Ti si ptič pod modrim nebom,
jaz študent sem le!

Kaj me vabiš cvet opojni,
v sreči ves dehteč!
Sen je sreča le brez dela,
otrok nisem več...

Ah, zastonj me vabiš cesta,
grenek tuj je svet.
V sebi nosiš le trpljenje,
in pohojen cvet.

Moja pot zdaj vodi v šolo,
ki brezskrbna je!
Z Bogom kos in cvet in cesta,
saj študent sem le!

Kos Vladko, dijak v Mariboru.

MRTVI MAMICI ZA MATERINSKI DAN

Ob tvoji gomili stojim, mamica. Skozi solze pa gledam pestre barve, ki z njimi umetnica-pomlad slika pokrajino. Mamica, tvoj najljubši letni čas, pomlad, je tu. Breskve in črešnje se odevajo v rahlo cvetje. Tvoja najdražja cvetlica, lipovka, že opojno dehti na vrtu pod mojim oknom. In kadar mi pomladni vetrič prinese njen vonj v sobo, se spomnim nate, mamica, in zaplakam.

Kako si težko čakala pomladi, kako si hrepenela po pomladnem cvetju; toda Usoda ti ga ni pustila dočakati... Prišla je pomlad. Veseli hodijo ljudje v prebujeno naravo. Občudujejo in se opajajo nad njenimi krasotami. Toda jaz bi dal za en sam tvoj nasmeh vse cvetje in zelenje sveta. Ko bi me še enkrat pobožala rahlo in nežno po laseh, ko bi me še enkrat poljubila predno zaspim, kakor si me nekoč, oh, mama, bil bi v nebesih.

Danes je materinski dan, mamica. Ali se še spominjaš materinskih dni iz prejšnjih let. Jaz se jih ne smem spominjati, preveč mi je hudo. Ko danes drugi otroci darujejo svojim mamicam cvetja in ko jih one radostno objemajo, ti jaz prinašam cvetja izpod mojega okna, po katerem si tako hrepenela, a ga nisi dočakala. Čeravno te krije gomila, vem, da čutiš njegov vonj. Vem, da čuješ moje besede;

da vidiš solze v mojih očeh. Vem pa tudi, da vidiš v moje srce. In ker vidiš vanj, veš, da nisi ti moja prva in poslednja misel samo danes na materinski dan, temveč, da je spomin nate v mojem srcu vedno goreč in svetel in da bo ugasnil šele s poslednjim utripom.

Pohar Vojko, IV. od. višje nar. šole v Radečah pri Zid. mostu.

Iz zgodovine beležnice

30. aprila 1915 je bil ustanovljen v Londonu Jugoslovanski odbor. Odbor si je postavil nalogo, da deluje za osvobodjenje Slovencev, Hrvatov in Srbov, ki so živeli v tedanji Avstro-Ogrski.

Najboljši Jugoslovani so stopili sredi svetovne vojne pod zastave dobrovoljskih čet. Dobrovoljci so vstopili najprej v rusko in srbsko armado, kasneje pa tudi v italijansko Sedanjo Jugoslavijo smo si priborili na bojnih poljanah. Tisoči naših najboljših fantov in mož so dali svoja življenja; iz njihove krvi in njihovih kosti je vzkllila naša sedanja država.

30. maja 1917 so podali slovenski, hrvaški in srbski narodni poslanci v dunajskem državnem zboru izjavo, tako zvano majsko deklaracijo. V njej so zahtevali samostojno Jugoslavijo. Slovenske žene in dekleta so zbrale več tisoč podpisov za majsko deklaracijo.

30. aprila 1671 sta bila obglavljena v Dunajskem Novem mestu Zrinjski in Frankopan Prinašamo dva izreka slavnih rodoljubov:

*V visoke gore največ strel udarja,
v skrite doline treski ne dospo...*

Ban PETER ZRINJSKI.

*Na veke živi oni, ki umre pošten!
Knez Franjo Krsto FRANKOPAN.*

* ★ *

3. maja 1888 se je vršil prvi telefonski pogovor Nikola Tesla, rojen v bližini Gospiča v Liki je delal prve poizkuse za telefonske razgovore.

* ★ *

6. maja 1237 pokopali v Mileševu začetnika srbske književnosti sv. Savo.

* ★ *

Naloge za pridne računarje: Izračunajte, koliko časa je poteklo od posameznih dogodkov do danes!

Slavo Štine:

Sonja sanja o pomladi...

Veter topel, božajoč,
dihal, božal je vso noč:
žive klice, popje speče,
zjutraj — cvetje glej, dehteče...

Slavec sladko žvrgoli,
mala Sonja pa še spi...
Sonja sanja, da je maj
in ves svet cvetoči raj...

Sonja dirja križem svet,
gleda, kje najlepši cvet
bi za mamico dobila,
toda — že se je zbudila...

In kot roža, tiha, mala,
Sonja se je nasmejala...
in poljubček mami dala...

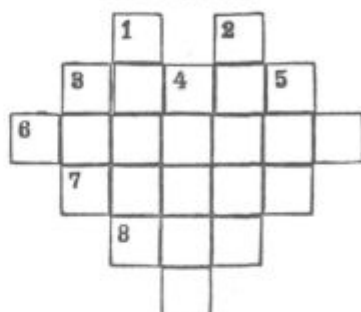
Hranilnik

Gotovo dobi vsak Jutrovček kdaj pa kdaj od roditeljev, strica ali babice, dinar ali dva. Tisti, ki so zapravljivi, hitro zapravijo denar. A pametni otroci ga hranijo. Navadno vzamejo v ta namen kako škatlico. Nekateri si kupijo tudi hranilnik.

Kdor ima spretne roke, si lahko sam napravi ličen hranilnik. Slika vam kaže, da to ni težko. Najprej potrebujete šest deščic. Štiri deščice morajo biti enako velike, ostale dve pa za 2 cm daljši in za 2 cm širši. Iz večjih deščic naredimo dno in pokrov hranilnika. V pokrov naredimo z nožem ali s pilo zarezo, skozi katero vržemo denar. V železarni kupimo potern majhno klju-

čavnico, tako zvano »žabico«, s katero zaklenemo hranilnik. Svetujemo vam, da daste ključ mami, naj ga spravi, ker bi vas drugače utegnila pro-magati izkušnjava, da bi pobrali denar iz hranilnika.

Škatlico lahko še pobarvate in okra-site s slikami.

Križanka

Vodoravno: 3. bolgarski narodni pesnik (* 1850., + 1921.), 6. nekaj bistvenega na uri — tudi: prst (po nelep navadi), 7. velik, misel moči vzbujajoč človek, 8. nočna ptica.

Navpično: 1. razlikovalna označnica, 2. obrtnik, 3. naselbina, 4. čez obalno črto v notranjost celine segajoča voda, 5. razdobje.

Literarna uganka

- 1) ž Krstno ime moža, ki je prvi začel pisati slovenske knjige.
- 2) . . . n Krstno ime največjega živečega slovenskega pesnika.
- 3) i Pisatelj - humorist in avtor »Butalcev« ter Tolovaja Mataja.
- 4) k Slovenski pisatelj, ki je prevedel tudi »Sivka«, znamenito živalsko povest.
- 5) c Pesnik balad in avtor »Ponočne potnice«.
- 6) n Krstno ime pesnika Ketteja.

★

Začetnice od zgoraj navzdol povedo priljubljen letni čas.

Rešitev križanke

Vodoravno: 2. pes, 4. solar, 6. Murtimir, 7. kokos, 8. raj, 9. lonec, 10. god.

Navpično: 1. Velika noč, 2. potrog, 3. Samojed, 4. Suk, 5. ris.

Odgovor na vprašanje iz našega književnega sveta. Muradbegović.